

wordt de verspreiding van *Eliomys Quercinus* nagegaan. Bosschen met dicht begroeid loofhout zijn de terreinen, waar 't dier zich 't liefst ophoudt. Vooral de streek tusschen Meerssen en Valkenburg is een geliefd gebied, al komt het beestje ook buiten dit terrein voor. Grootte en kleur werden beschreven en aan opgezet materiaal gedemonstreerd. De voortbeweging op den grond is een gewoon trippelen. Wordt 't diertje echter vervolgd, dan tracht het huppelend en springend te ontkomen, waarbij het zich zeer snel verplaatst. In de boomen zijn ze zeer vlug. Het is bijna niet te gelooven, hoe gemakkelijk zij zich kunnen bewegen, op takjes, soms dunner dan een potlood, hoe ze kunnen springen van den eenen tak op den anderen. Ze zijn dan ook moeilijk te vangen. Heeft echter zoo'n diertje een nestkastje uitgekozen als slaapplek, dan een inmaakglas voor 't vlieggaat, een tik tegen 't kastje en de muis is gevangen.

't Is een onverzadigde alleseter. Vruchten, granen, noten, insecten, slakken, kleine zoogdieren, vogels en vogeleieren worden verorberd. Wat de paring betreft, neemt spr. aan, dat deze plaats vindt, eind Maart, begin April, dit in tegenstelling met wat men leest in „De Nederlandsche Zoogdieren” van Dr. Eykman. Niet altijd bedraagt het aantal jongen per worp 4 tot 6 stuks, daar spr. ook een nest vond met 2 jongen.

In 't begin van den winterslaap is 't diertje nog gemakkelijk te wekken, zooals we dat eenige malen konden constateeren. Tot slot behandelde spr. de vraag, of 't dier als schadelijk moet worden uitgeroeid. Hij legde deze vraag voor aan verschillende personen en hun antwoord luidde zonder uitzondering, neen. Schadelijk..., maar weten we genoeg af van dit diertje, om het onder 't schadelijk gedierte te rekenen? En zoo de schadelijkheid al vast staat, laten we toch de aanwezigheid van alle zeldzame dieren op prijs stellen.

Op de vraag, wat vlektyphus is, antwoordt de heer Waage als volgt.

Vlektyphus (*typhus exanthematicus*) is een ernstige ziekte, waarvan de letaliteit ongeveer 20 % bedraagt. De incubatie periode is 12 tot 14 dagen, terwijl tot de verschijnselen behooren hoofdpijn, hooge koorts, bronchitis, hartverschijnselen. Den 3en tot 7en dag na 't uitbreken der ziekte treden helder roode, kleine vlekjes op de huid op, die later blauw verkleuren. Vroeger kwam deze ziekte veel in Europa voor. Nu nog in Rusland, de Balkan en Ierland. Endemisch komt ze ook elders voor, om bij ongunstige omstandigheden (oorlogen) op te flikkeren en dan vaak een epidemisch karakter aan te nemen. De verwekker van de ziekte is nog onbekend, vermoedelijk een virus. De overbrenger is de kleeeruis. Deze ontdekking danken we aan Nicolle. De luis voedt zich met bloed, maar trekt zich na den maaltijd terug tusschen de kleeeren. Het wijfje legt 2 tot 4 soms 5 tot 7 eieren vooral in de naden der kleeeren, waaruit na 5 tot 8 dagen 1 mm groote larven komen, die na 10 tot 13 dagen volwassen zijn. Zuigt nu een kleeerluis bloed van een vlektyphuslijder, dan wordt 't dier geïnfecteerd en blijft haar

verdere leven infectieus. In 't darmkanaal van de geïnfecteerde luis komen op coccen gelijke vormsels voor, die vermoedelijk de gezochte verwekkers zijn. Ter eere van hem, die deze vormsels het eerst gezien en beschreven heeft en zelf als slachtoffer viel bij 't vlektyphusonderzoek noemt men deze vormsels *Rickettsia prowazekii*.

De infectie vindt door de huid plaats. Met de faeces van de kleeerluis komen de *Rickettsia* op de huid en nu kan de ziekteverwekker door krabwondjes in 't bloed terecht komen. Strijd tegen de vlektyphus is strijd tegen de kleeerluis, dus strijd voor een hygienische leefwijze. Ontsmetting der kleeeren vindt plaats door blauwzuurgas, zwaveldioxyde of heete lucht. Met luis besmette personen moeten worden ontsmet (lausolea). Spr. vertelt met welke moeilijkheden de hygienist vaak te kampen heeft.

Immunisatie is mogelijk. Men kan van de ingewanden der geïnfecteerde luizen een suspensie maken en door toevoeging van $\frac{1}{2}$ % phenol een vaccin bereiden, dat 3 maal in stijgende dosis wordt ingespoten. Dit vaccin wordt soms gelijk met het anti-vlektyphusserum ingespoten. Het vaccin is moeilijk te bereiden en dus kostbaar. Alleen 't verplegend personeel, dat voortdurend met de zieken in aanraking is, komt voor immunisatie in aanmerking. Als proefdieren voor onderzoek en controle van vaccin en serum gebruikt men apen, konijnen, maar vooral cavia's. (Guineesche biggetjes).

In den vorigen oorlog heeft de vlektyphus een epidemisch karakter aangenomen. Ze brak 't eerst uit in Servië. In minder dan 6 maanden stierven meer dan 150.000 menschen er aan. In de Duitse en Oostenrijksche legers wist men door effectieve hygiënische maatregelen — baden en ontluisen — de ziekte binnen de perken te houden. In Rusland was de sterfte enorm. In de oorlog en na-oorlogsche jaren (1917—1921) schat Tarasawitch 't aantal gevallen hier op 25.000.000, waarvan $2\frac{1}{2}$ à 3 miljoen dooden.

Ook in ons land kwam vlektyphus regelmatig voor op 't eiland Urk. Nadat in 1919 Urk op wetenschappelijke wijze was ontluisd, verdween ook van dit eiland deze te recht gevreesde ziekte.

De Natuur in!

door

A. DE WEVER.

Als 't wintert.

Onder onze wilde planten is er 's winters geen enkele, die door kleurige bloemen opvalt. Daarom is alle groen, wat ons trouw blijft, nu des te meer welkom. Van de inheemsche houtgewassen zijn er maar weinig, die 's winters 't loof behouden: Klimop, Jeneverbes, Hulst, Maretakken, Struikheide en Vosbes. Mis-

schien was ook de Bosch pijn vóór den ijstijd hier inheemsch, zooals men uit fossiele vondsten meent te mogen aannemen. Bezembrem en Gaspeldoorn lieten in 't najaar de kleine blaadjes vallen, maar de twijgen blijven 't heele jaar groen en doen door de groote menigte nu prettig aan tegen de kale omgeving. Maagdepalm is maar 'n halfheestertje, omdat alleen 't onderste deel van den stengel houtig wordt. 't Bezit tweeërlei stengels. De niet-bloeiende kruipen over den grond, soms een meter ver, en wortelen in den bodem vast. Deze behouden de lederachtige bladen tot in den winter. De bloeiende staan rechtop en prijken reeds in April met groote, zacht lila-blauwe bloemen.

Gelukkig zijn er ook nog eenige kruidachtige gewassen, waarvan 't loof tegen vorst en sneeuw bestand is, zooals Mossen en Varens, die men 's zomers achteloos voorbijloopt, omdat ze geen kleurige bloemen dragen en onder 't houtgewas verscholen groeien. Van Muurruit, Zwartsteel en Naaldvaren kan men 't al verwachten, omdat 't loof uit dik lederachtig weefsel is opgebouwd. Dubbelloof heeft nu zijn kunstige, stevige, onvruchtbare bladen als een ster van kantwerk vlak op den grond gelegd; de vruchtbare, die de sporen dragen, bezitten veel minder bladweefsel. Ze zijn daarom veel dunner, maar blijven nog lang overeind. Eiken varentjes zijn niet zoo dik lederachtig, maar tot Maart blijven ze nog frisch groen, althans bij niet te sterke vorst, want dan moeten ze de veeren omkrullen.

Allerlei Mossen bedekken nu den grond en ook de kale wortelstronken van boomen en heesters met kussens van groen fluweel. Met de varens geven ze nog wat kleur en leven in dit barre jaargetij.

En wat 'n massa kleine insecten hebben zich in 't mos een warme schuilplaats uitgezocht. Neem maar eens een vergrootglas, of zeef eens 'n polmos uit.

Gele en Gevlekte Doovenetel blijven in milde winters ook het fraaie mozaiek van 't loof behouden.

Sommige tweejarige gewassen, waarvan de zaden dadelijk nadat ze in Augustus rijp waren, ontkiemden, hebben in October bladrozetten gevormd, die in gewone winters overblijven, om pas 't volgend jaar te bloeien. Ze leggen de rozetbladen vlak op den grond, of ze bekleeden ze met een dichte laag haar of vilt zooals b.v. de Toortsen.

Klimop.

Behalve dat 't tot de weinige inlandsche houtgewassen behoort die 's winters groen blijven, neemt 't ook een uitzonderlijke plaats in, doordat de takken, die de bloemen en vruchten moeten voortbrengen, gave, glanzende, de onvruchtbare drielobbige, doffe bladen dragen. Daar Klimop eerst tot 'n zekere hoogte moet opgeklommen zijn, om te kunnen bloeien, hebben de bloeitakken meer licht nodig. Dit nu bereikt 't door gave, niet aan

elkaar sluitende bladen. Die aan de onvruchtbare takken hebben 't niet nodig en vormen dan ook een dicht aaneensluitend mozaiek.

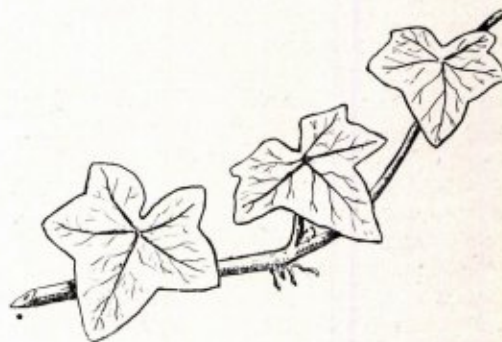
Of 't over den grond kruipt en deze met een altijd groen tapijt dicht bedekt, of dat 't langs de boomen opklimt tot hoog in de takken, overal doet Klimop 's winters weldadig aan.

In 't park der Proosdij (Meerssen) omspant het een Zwarte Nootboom, die een stamomtrek van bij de drie meter en een hoogte van wel 30 meter heeft. De stamomvang van 't Klimop bedraagt aan den voet 75 cm. Het klimt tot bijna in den top van den boom en vormt om den dikken stam een dicht pantser van korte, bloeiende takken.

Te Strijthagen, Amstenrade en Born in de kasteelparken staan hoge, oude sparren geheel met Klimop begroeit.

In een weide bij Rivieren (Klimmen) heeft zich 'n Klimopstam in een spleet van 'n ouden opgaanden Haagbeuk ingedrongen. De Haagbeuk heeft echter den Klimopstam door nieuwe bastvorming geheel ingesloten. Toch blijft 't tot hoog in de kroon klimmen.

Te Terworm (Heerlen), waar een gevel van 't kasteel er geheel mee begroeid is, kan men ook veel schilderachtige Klimopboomen bewonderen. Als men 't aan den gevel niet snoeide, zouden de vensters 1 meter diep in de horizontaal groeiende

KRUIPENDE OF KLIMMENDE KLIMOPTAK

Del. Waage

KLIMOP : BLOEITAK

Del. Waage

KLIMOPMOZAIEK IN RIJP

Foto De Wever

bloeitakken komen te staan. Dit zou heel wat mooier zijn.

Van 't kruipend Klimop kan men ook heel aardige beelden beleven. In 't Vogelbosch te Valkenburg loopt 't onder 't houtgewas door tot op den rand der rots, waar 't als 'n groene draperie over de holte afhangt. Op den grond bloeit 't nooit. Zou men 't ooit zóó ontmoeten, dan zal het een afgefallen bloeitak van een klimmenden stam geweest zijn, die bleef leven en aanwortelde.

In 't Vogelbosch kunnen we ook groote groepen Maagdepalm zien. Let er eens op, of er soms niet een vrucht, of een rest ervan aanzit, 'n langwerpige, spits zaaddoosje van twee cm. Ze zijn maar zelden te vinden en als er zaden zijn, kiemen ze slecht. Ze plant zich meestal alleen ongeslachtelijk voort. Waarschijnlijk is ze van zuidelijker oorsprong en ontbreken bij ons de noodige insecten voor de bevruchting. Zelfbestuiving heeft niet plaats.

Hulst.

Wil men in de vrije natuur van Hulst genieten, dan is de Z.O. hoek daarvoor de beste gelegenheid. Te Simpelveld „a g'n Huls", te Cottessen, Vijlen, Camerig e.a. vindt men nog tweehonderdjarige Hulstheggen en in de bosschen Hulststruiken van elken leeftijd, die de nu kale loofhoutbosschen wat opvroolijken.

't Is echter ook overal zoo'n beminde sierheester, dat men er 'n verren tocht naar genoemde streken niet voor zal overhebben.

Evenals Klimop heeft ook Hulst wel tweevormige bladen, die echter een andere oorzaak hebben, want alleen op haar ouden dag vormt ze ongestekelde bladen.

Maretakken.

Hulst en Klimop hebben in de felle winters 1929 en 1939 in ons gewest veel geleden, vooral, waar ze aan ijzigen wind waren blootgesteld. Dit

wijst erop, dat ze oorspronkelijk in een zuidelijker klimaat thuishooren.

Maretakken echter hebben toen niet de geringste schade ondervonden. Men moet er zich dan ook niet over verwonderen, dat aan dit gewas, dat ook de sterkste hitte kan doorstaan en zich in zijn heele levenswijze zoo uitzonderlijk gedraagt, allerlei bijzondere krachten worden toegeschreven.

De laatste 20 jaar is deze woekerplant sterk verminderd. De fruitboomen worden beter verzorgd en vele populieren vielen onder den bijl.

's Winters is de beste tijd om ook dit gewas te gaan bekijken. Te Voerendaal woekeren ze niet alleen op Populieren en Appelboomen, maar ook op Linden (Terworm, Haeren, Imstenrade, Lindelauf), op Robinia en Meidoorn (Terworm). In 't park te Amstenrade op Paardekastanje, Gele Kastanje en Lijsterbes. Te Houthem achter de villa „de Maretak" zit een hooge, oude Pyramidepopulier vol Maretakken. Er wonen Torenkraaien in de woekerplant. Te Vlieg op Bergeschdoorns en Treurwilgen; te Elzet en 't Rot op Pereboomen.

Ook van ziekten hebben Maretakken weinig te lijden. Te Ransdaal worden bladen en stengels door snuittorren aangetast, waardoor merkwaardige verkromming en vergroeiing ontstaat.

Aan Struikheide is nu weinig te zien. Ze heeft zich tegen de koude in een somber, bruin-groen kleed gehuld.

Vosbessen kunnen we alleen te zien krijgen in de groote bosschen te Schinveld, ver aan de Duitsche grens. Ze zijn 't anders wel waard, want de vuurroode bessen zijn ook 's winters nog 'n sieraad naast de altijd groene blaadjes.

Winterkleur van 't loof.

Terwijl de altijd groene Varens en ook Hulst en Maretakken gedurende den winter dezelfde kleur behouden als in de andere seizoenen, hoogstens wat donkerder worden, neemt Klimop een bruin-paarsachtige tint aan. Ook dit wijst erop, dat 't gevoeliger is voor felle koude en zich door deze kleur tracht te beschermen.

Ook de overblijvende bladen van Gele- en Gevlekte Doovenetel, en zelfs de winterrozetten van sommige tweejarige planten kunnen op dezelfde reden 'n roodachtige kleur aannemen. Daar de zilverwitte vlekjes of strepen dan ook iets gekleurd worden, krijgen we 'n bijzonder fraaie teekening te zien. Bovendien beschutten deze planten zich tegen sterke afkoeling, door 't loof vlak op den grond te leggen.

Op de krijtrotsen hebben Muurpeper, Wit- en Zacht Vetkruid het groen zomerpakje verwisseld voor een bruinrood winterkleed. Is 't niet wonderlijk, dat planten met zoo'n waterrijk weefsel, zoo lang kunnen verstijven zonder te bevriezen? Ze kunnen daartoe de scheikundige samenstelling van 't vocht wijzigen; er kan slijm en suiker gevormd worden.

Ook Huislook, dat vroeger de stroodaken sierde en nu ook weer op pannendaken geplant wordt, kan zoowel de sterkste droogte en hitte,

als de felste koude verdragen. Ook deze vetplant krijgt nu bruinroode toppen en randen.

Bij andere overblijvende gewassen blijven de verdorde stengels beschermend over de jonge spruiten staan, o.a. bij Glad Parelzaad en Purper Vetkruid.

Op de krijthellingen behoudt de Driedistel zelfs de verdroogde bloemhoofdjes tot in den volgende zomer. Zooals we op den Kunderberg gezien hebben, zijn 't niet de eigenlijke bloemen, maar de omwindselblaadjes, die zoo mooi glansden en opgebouwd waren uit een weefsel nog harder dan stroo.

Wat is er 's winters aan de boomen te zien?

Een loofhoutbosch lijkt nu slechts 'n wirwar van bruine of zwarte, kale stammen en takken. 'n Echt natuurliefhebber doet echter de eene boom anders aan dan de andere. Voor hem heeft iedere boom zijn eigen bekoring, al kunnen we 't niet altijd tot uitdrukking brengen.

Zooals iedere boomsoort 's zomers te herkennen is aan blad, bloem, of vrucht, zoo is ook de schors en de groeiwijze voor ieder soort karakteristiek. Dat nu kunnen we 's winters 't duidelijkst waarnemen.

Eentonig is 't bosch in winterkleed nergens. Zelfs op de schrale, diluviale zandgronden in den N.O. hoek geven de berkenstammen een wondermooi gezicht, vooral, waar de donkergroene denboschen den achtergrond vormen. Berken zijn er ook genoeg te vinden in 't krijtland. Al missen we hier naaldhoutboschen van eenigen omvang, 't loofhout is er des te rijker vertegenwoordigd en hier kunnen we veel soorten met fraai gekleurde takken onderscheiden. Roode Kornoelje heeft nu 'n dieproode schors, 's zomers wordt ze meer bruingroen. Bij Kardinaalshoedjesstruiken blijven de jonge takken frisch groen. Tusschen de toppen der Elzenstruiken, die 't jaar te voren gesnoeid waren, hangt nu 'n violetachtig waas, dat dichterbij bezien 'n soort blauwachtig rijp blijkt, die de bruinroode takken en knoppen bedekt.

Vlechtwilgen geven 'n roode of gele weerschijn aan de omgeving.

Linden hebben 's winters olijfgroene of bruinachtige takschors. Bij één variëteit zijn dejarige takken aan gesnoeide boomen felrood; deze heet dan ook Koraallinde. Wilt ge een laan van 280 boomen van deze variëteit zien, gaat dan eens naar Wynandsrade, den weg van 't kasteel naar de hoeve de Bongerd. Zoekt dan een dag uit met helderblauwe winterlucht.

Canadeesche Populieren krijgen wel dra licht bruingele takken. De Dooierwilg, die hier vóór de invoering der raffia zooveel gekweekt werd, om met de dunne twijgjes leiboomen en rozen aan te binden, is den heelen winter goudgeel op 't oranje af en is ook 't mooist tegen blauwe lucht. Witte Populieren zijn bijna zoo blank als berken, alleen schemert iets groen en grijs door de gladde schors heen.

Beuke stammen zijn omgeven als door 'n olifantshuid; effen grijs zonder barsten of kloven. Alleen, waar vroeger takken waren afgekapt, heeft zich boven 't lidteeken een boogvormig naar beneden gerichte wal gevormd, als een Chineesche snor.

Bij de meeste andere boomen is de bast gegroefd of gebarsten. Bij Robinia (in de wandeling Acasia) staan de groeven ver uit elkaar en spring de bast als dikke lijsten uit, die over den stam, als de mazen van een net verbonden zijn.

Platanen zijn oorspronkelijk vreemdelingen, maar worden al zoolang als sier- en straatboom aangeplant, dat we ze niet meer zouden willen missen. Ze groeien vlug, vormen een breede kroon met stevige, groote bladeren en dát op alle grondsoorten. Ze hebben de eigenaardigheid ieder jaar de bast in stukken af te werpen. Als de stam in dikte toeneemt, vormt hij steeds nieuw kurkweefsel onder de reeds bestaande bast. De buitenste laag wordt dan van voedsel- en watertoevoer afgesneden en sterft af. Zoodra 't zomer wordt, barst deze oude bast en laat in platen los, waardoor de stam groote, lichte vlekken vertoont.

Te Cortenbach staat bij de vroegere koetsierswoning 'n oude Plataan, die ieder jaar over de heele lengte van den stam en de dikke takken geheel ontvelt en dan zoo'n grijswitte bast heeft, bijna als een Witte Populier. Na de ontveling kan de kleur van de nieuwe bast ook groenachtig wit, of geel, of bruinachtig zijn.

Vruchten en zaden.

Aan de Platanen blijven 's winters de vruchten als één of twee knikkers aan een langen steel hangen. Deze bollen bestaan uit een groot aantal langwerpige zaaddoosjes met haarpluis omgeven. Zoo blijven ze den heelen winter hangen, om pas in 't voorjaar uit elkaar te vallen.

De meeste vleezige vruchten, sappige of droge bessen, zijn nu door de vogels al opgepeuzeld. 't Laatst komt de Wilde Sneeuwbal of Geldersche Roos aan de beurt. Ze bevatten het onaangenaam smakend valeriaanzuur.

Tegenwoordig wordt een soort Meidoorn (van Lavallée of Carrière) veel als straatboom aangeplant. 't Is dan ook een prachtboom, zoowel door de overvloedige trossen witte bloemen in Juni, als door 't tot in November groenblijvend, glimmend loof en de vele, roode, dikke bessen, die tot in December zitten blijven. Ze zijn pas zacht, als wat vorst door hen heengedaan is, zoodat de vogels ze lang met rust laten.

Vleezige vruchten zijn nu ook bij 't Klimop te vinden. Voor de vogels waren ze nog niet zacht genoeg. Hoe zouden ze in dit koude jaargetijde, anders dan heel langzaam, kunnen rijp worden? Eerst laat in 't voorjaar zijn ze volkomen rijp en zwartrood en worden dan spoedig afgegeten. Het hangt ook alweer van de mildheid van den winter af. Komt er in 't najaar, als 't bloeit, vroege vorst, dan behoeven we geen vruchten te verwachten. Dit wijst ook al op zijn afkomst uit zuidelijker

streken, waar de bloemen nooit gevaar loopen te bevrozen.

Ook *Maretakken* zitten 's winters vol besen. Ze zijn nu nog groenachtig. Pas als ze goed rijp zijn in Maart of April worden ze iets doorschijnend wit. Daarom versmaden de vogels ze nu nog, tenzij in hoogen nood, zooals dit jaar.

Ook aan den *Esch* blijven de groote trossen gevleugelde zaden den geheelen winter aan den boom hangen, hoe fel de takken ook zwiepen in den winterstorm. 't Is wel opmerkelijk, dat deze vrouwelijke *Esschen* zulke kwarrige boomen vormen, waardoor 't hout veel knoesten vertoont en voor meubels niet geschikt is. De mannelijke *Esch* daartegen vormt een kaarsrechte, als uit metaal gegoten, stam, en is zeer gezocht voor timmerhout. De mooiste boom staat voor 't landgoed *Jerusalem* (*Limmel-Maastricht*).

Bij *Robinia*'s klepperen de bruinroode peulen nog tot lang in den winter tusschen de door-nige takken.

Aan *Elzen* blijven de leege zaadbolletjes nog zitten, lang nadat de nieuwe, mannelijke katjes uitgestorven zijn en zich ook alweer nieuwe vruchtjes gevormd hebben.

Boschrank siert nu nog 't heuvellandschap met ontelbare, wit wollige vruchtbollen. In 't midden daarvan zitten de zaden, die van lange veertjes voorzien zijn, welke zich na den bloei uit de stem-pels ontwikkeld hadden. Deze pluusbollen zullen nog een maand blijven zitten, om dan de zaden door den wind te laten meevoeren.

In allerlei gedaanten komt *Boschrank* op de Ruïne te *Valkenburg* voor. Ge kunt er ook nu in 't „stil seizoen” een wedstrijd gadeslaan tusschen onze twee kampioenen in 't klimmen, *Boschrank* en *Klimop*. Aanstaande zomer moeten we hier ook zijn, als *Boschrank* de oude bouwvallen met zijn bloemenguirlandes omslingert.

Sparren hebben de hangende kegels al uitgeschud. Ze vielen met de spil af. Bij *Dennen* stonden de kegels rechtop. De schubben lieten al in October met de zaden los, maar de houtige spil bleef staan tot 't volgend jaar. Bij *Pijnboomen* blijven de jarige kegels nog gesloten; de tweejarige zijn opengesprongen, maar hangen nog lang aan den boom, zoover ze nog niet door eekhoorn, specht of kruisbek bewerkt werden. Wie van deze drie 't was, kunnen we aan de kegels, die onder den boom liggen, uitmaken.

Kurkboomen.

In *Z. Europa* leven *Eiken*, die zoo'n dikke kurkbast vormen, dat ze voor allerlei doeleinden dienst doet. In ons land zijn er slechts 'n paar houtgewassen, die een kurklaag van eenige betekenis krijgen.

Bij den *Kurkolm* zit de kurkbast als fraai gekartelde lijsten om de takken, meestal in twee tegenovergestelde richtingen. In *Z.O. Europa* kunnen deze lijsten 7 cm dik worden. 't Verschijnsel ziet men alleen op de middeldikke en jonge takken, niet op de stam en dikste takken.

Van de *Veldeschdoorn* is er ook 'n vorm

met dunne kurklijsten op de jongere takken. Langs 't pad tusschen de *Koningswinkelbrug* (*Houthem*) en *Geulem* staat 'n heele haag van deze variëteit.

Parasieten.

Als de *Berken* 't loof hebben laten vallen, kunnen we dikwijls in de kroon een woekering van kleine takjes zien, z.g. heksenbezems, die in de verte aan *Maretakken* doen denken. Deze komen echter in ons land niet op *Berken* voor (wel in *Duitschland* en *Skandinavië*). De takwoekering wordt door 'n zwam veroorzaakt, waartegen zich de berk tracht te verweren, door maar steeds nieuw weefsel te vormen. Zoo'n heksenbezem kan wel 1 meter breed en lang worden.

Ziet men nu nog katjes aan de berken hangen, dan zijn er dit van verleden jaar. In de knoppen legde 'n galmug haar eieren, waaruit larven kroepen, die de knoppen aantastten. Kwam 't toch nog tot takvorming, dan bleven deze kort en dik. Ze konden soms nog abnormale katjes voortbrengen, die den wel onvruchtbaar bleven en verdroogden. Men kan ze ieder jaar zien bij de berken aan 't hek van 't landgoed *Severen*, naar den kant van *Geusselt*.

Ook op *Kerseboomen* vindt men vaak zoo'n woekering van kleine takken en ook deze ziet men voor *Maretakken* aan. Herhaaldelijk krijg ik bericht dat er *Viscum* op 'n kers woekert (één berichtgever schreef „'n *fiscus*”). 't Bleken steeds heksenbezems te zijn. Tot nu toe zijn hier geen *Maretakken* op *Kers* of *Pruim* waargenomen.

Zoo'n woekering kan soms groote afmetingen aannemen en bij jongere boomen den heelen top innemen.

De takken van de woekering loopen vroeger uit dan de normale. 't Jonge loof heeft een rooder tint, denkelijk doordat 't *anthocyaan* beschermt tegen kouvat. Ze bloeien iets vroeger en soms met lichtroze bloemen. Komt 't tot bloeien, dan kunnen zich vruchten ontwikkelen, die dan wel kleiner blijven en vroeger rijp zijn. Herfstkleur en loofval zijn ook iets vervroegd. Te *Vilt*, bij de hoeve *Duizings*, staan twee *Kerseboomen* (z.g. *Spaansche*), die veel takken met rose bloemen dragen. Zoover ik kan zien is hier echter van woekering niets te bespeuren.

Op *Wilgen* ziet men ook dikwijls kleine tot zeer groote woekeringen van bladen, katjes en takjes, die een jaar lang blijven zitten. In deze gedrochten vindt men tweeërlei parasieten, luizen en mijten, waarvan de levenswijze nog onvoldoende bekend is.

*
* *

Zijn er dan geen winterbloemen te zien in de wilde natuur? Toch wel. De wilde *Hazelaars* hadden reeds in October van 't vorig jaar kleine, grijsgroene katjes aan de toppen der takken recht-opgeplaatst. In Januari waren 't al gebogen worstjes, maar ze bleven nog gesloten, omdat ze wachtten op wat milder weer, om in Februari recht naar beneden te hangen en zich dan te openen, om 't gele stuifmeel door den wind te laten wegwaaien.

Dit zijn de mannelijke bloemen; de vrouwelijke zijn nog onaanzienlijker, ze bestaan slechts uit een paar kleine, korte, karmijnroode stampertjes, die uit knoppen vlak aan den tak komen.

Dit is dan wel alles wat op bloemen gelijkt midden in den winter. Maar op onzen tocht komen we allicht langs plantsoenen of tuinen, waar gewassen uit Zuidelijker streken zijn aangeplant. Winterjasmijn bekleedt den muur met 'n geel behang, Winterakoniëtjes openen haar botergele kelkjes en de Tooverhaze-laar staat vol goudgele spinnebloemen.

Bloeit er daar heide in Januari? Inderdaad, 't is Winterheide, die op de Alpen overdag in fel zonlicht en 's nachts in ijzige kou staat. Ze kan daarom ook bij ons sneeuw en ijs trotseeren. Strijk eens met de hand over de duizenden rose bloempjes, ze knisteren als papier, want ze zijn van een strooachtig weefsel. Komt er 'n enkele zonnige dag, dan zitten ze ook vol bijen. Al deze zuiderlingen hebben zich aan de koude aangepast, maar ze blijven gehoorzaam aan de eeuwige wetten der natuur, die voor ieder gewas een vasten bloeitijd bepalen.

*
* *

De snee lag op de daken,
de snee lag achter 't land,
langs wegen, landen, straten,
't was snee al dat men vand.
G. Gezelle.

In sneeuw en rijp.

Wat kan ons heuvellandschap sprookjesachtig mooi zijn, als niet alleen de hellingen met 'n laagje sneeuw, maar ook boomen en struiken met rijp omhult zijn. Alweer één van de vele vormen van natuurschoon in dit zoo gezegende land.

Alle zoo even genoemde, overblijvende gewassen, waarvan de verdorde stengels nog bleven rechtop staan, herinneren ons bij rijp toch weer 'n weinig aan hun zomertooi. Hoeveel zaaddoozen van één- en tweejarige kruiden, die 't zaad al in September hadden uitgestrooid, zijn nog verdord blijven staan en trotseeren weer en wind en lijken nu op allerlei kunstwerken van zilver of kristal.

Hoe fier spant Bereklaauw nog haar zaadlooze schermstelen omhoog als baleinen van een paraplu en hoe trots staan nog de dikke stengels van Adelaarvaren tusschen de struiken en zijn de breede veeren, hoewel bruin verdord, maar nog met 't volle loof, gebogen onder de witte vacht.

De nieuwe bladrozetten van Kaarden en Distels zitten vol stekels, die nu een waar kunstwerk vormen. Hoe zuiver zijn de bladuitsnijdingen en kartelingen en ieder stekeltje en haartje tot in de fijnste bijzonderheden met lijnen van ijskristalletjes bezet. Nu kunnen we ons beter voorstellen, hoe zoo'n distelblad als motief voor beeldhouwwerk diende, reeds bij de oude Grieken.

Heel wat klein goed, waaronder verwenschte onkruiden, is nu door den rijp tot kralen, kwastjes en pareltjes afgezet.

'T DARTELE EISERBEEKJE KRONKELT LANGS DE
HELLING, NOG ONBEWUST VAN WAT STRAKS
BIJ 'T DOOIEN TE WACHTEN STAAT.

Foto De Wever

Aan de Mossen, die anders een effen groen kussen lijken, bemerkt men nu, dat 't allemaal sterretjes of veertjes zijn. Men zou 't hun niet aanzien, dat ze zoo'n taai leven bezitten. En toch kunnen ze hevige koude verdragen, evenals de grijsgroene- of gele Korstmossen op stammen, daken en steenen. Ze kunnen zelfs onder sneeuw bij 'n temperatuur onder 't vriespunt blijven doorgroeien. Sneeuw is hierbij echter een warme beschutting. Natte koude kan hun noodlottig worden. In 1939 zijn dan ook vele Korstmossen bevroren, zelfs 't Rendiermos op den Heksenberg.

't Veenmos is nog taaier, want 't kan ook natte koude weerstaan, zelfs maandenlang geheel verstijfd blijven, zonder schade te ondervinden. Alleen al te lange uitdroging kan 't doen sterven.

Hier en daar kunnen we nog grasland aantreffen, waar de zeis of maaimachine niet doorheen is gegaan. Nu is 't een veld vol wollige pluimen en witte sprietten.

Wilt ge 'n wijd uitzicht over 't besneeuwde heuvelland, beklim dan eens de hoogste hellingen, of één der uitzichttorens in 't Geuldal of te Vaals.

Tegen de heuvels liggen de open oogstakkers en groentevelden, die nu met 'n effen wit gewaad bedekt zijn. Alleen een zwerm Roeken in hun glanzend pak breken 'n weinig 't strakke wit. Ze zoeken met hun dikke snavels naar achtergebleven Knolrapen. Enkele Houtduiven trachten nog wat van den bevroren Mergkool machtig te worden.

In de rechthoekig beplante fruitweiden lijken de boomen nu op groote heesters.

ALS NATUUR GAAT
SCHILDEREN
Foto De Wever

Boven de velden verheffen zich de bosschen, waarin thans uit de verte ons alles als een wirwar van takken en stammen toeschijnt, met 'n dun laagje sneeuw of fijn rijplaagje bedekt. Eerst denkt men dat alles 't zelfde is, maar toch is iedere boom weer anders. Machtige Eiken en Olmen, statige Beuken en Esschen komen ons voor als ingewikkelde bouwwerken van hout en sneeuw.

Moet ge nu de Berken eens zien! Geen ander loofhout heeft zoo'n luchtig, licht takgestel als 'n berk en in rijp komt daar de volle schoonheid pas goed uit. Ook de allerfijnste twiggjes zijn nu goed zichtbaar.

Ook 't bladmozaiek van Klimop komt in geen enkel jaargetij zoo duidelijk voor den dag als in rijp.

En de Naaldbomen! Zoowel de gewone Boschdennen als de uitheemsche coniferen krijgen nu 'n bijzondere decoratie. De naaldenbundels zijn nu zoo verdikt, dat 't allemaal kransjes van takjes lijken. Laat nu nog de zon er eens over heenglanzen en 't wordt 'n onbeschrijfelijk mooie winterwereld, waar ieder bewonderend voor moet stilstaan.

Winterzon en rijp verdragen elkaar maar heel kort; we moeten er gauw bij zijn. Besneeuwde dennen geven echter zoowel bij heldere vrieslucht, als op een neveligen dag 'n even fraaie aanblik.

Boschrank en Kamperfoelie omhullen stammen en kronen als een sluier van wit verbandgaas.

Nu zien we ook beter de vele kronkelpaadjes, die zich door 't bosch heenslingeren en hoe ze omzoomd worden door allerlei laag houtgewas en hoe aan den boschrand de Bezembremstruiken haar ontelbare, dunne twiggjes als bossen berijpte breinaalden de hoogte in steken.

DREI NEUE EUROPÄISCHE PHORIDEN

Mit 4 Abbildungen

von H. Schmitz S.J.

1. *Megaselia (Aphiochaeta) ericaria* n. sp.

Nächstverwandte *communiformis* Schmitz, aber Taster länger, Vordertarsen plumper.

Männchen nicht bekannt.

Weibchen. Stirn breiter als lang (etwa 4:3), schwarz, stark reflektierend, aber nicht eigentlich „glänzend“; Feinbehaarung sehr deutlich, mässig dicht. Obere Senkborsten fast so stark wie die Antialen, etwas oder kaum näher beisammen als die Präozellaren, untere nahe bei den oberen und einander stärker genähert, nur etwa halb so lang. Antialen den Anterolateralen nahegerückt, kaum oder etwas tiefer als sie eingepflanzt. Drittes Fühlerglied klein, schwarzbraun; Arista länger als die Stirnmediane, kurz pubeszent. Taster braun, weiter vorragend als die Fühler, sehr deutlich grösser als bei *communiformis*, doch von ähnlicher Form und Breite. Der in Abb. 1a abgebildete ist 0.19 mm lang und maximal 0.085 mm breit, mit recht langen Borsten. Rüssel kurz und breit. Thorax schwarz mit dichter schwarzbrauner Pubeszenz. Schildchen vierborstig, das vordere Paar um $\frac{1}{3}$ oder $\frac{1}{2}$ kürzer und schwächer. Pleuren schwarz, Mesopleuren im oberen Teil behaart, ohne Einzelborste. Abdomen oben und unten schwarz, die Tergite annähernd gleichlang, mit Ausnahme des kürzern ersten. Behaarung der Oberseite kurz und unauffällig. Terminalia eingestülpt, wohl von normaler Bildung. Beine einschliesslich Vorderhüften schwärzlich, die Vorder-schienen und -Tarsen braun. Letztere sind nicht eigentlich verdickt wie bei der ebenfalls hierher